

## НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА У БЕОГРАДУ

### ИЗВЕШТАЈ

о докторској дисертацији мр Газеле Пудар Драшко под насловом  
*Друштвено – политички утицајни интелектуалци и њихово схватање националног  
у Србији након 2000. године*

На XVIII редовној седници Наставно-научног већа Филозофског факултета у Београду, која је одржана 28. септембра 2015. године, именовани смо у комисију за оцену и одбрану докторске дисертације мр Газеле Пудар Драшко под насловом *Друштвено – политички утицајни интелектуалци и њихово схватање националног у Србији након 2000. године.*

Пошто што смо прегледали и анализирали добијену дисертацију, подносимо Већу следећи реферат.

#### **1. Основни подаци о кандидату и дисертацији**

##### **1.1. Образовање**

Газела Пудар Драшко рођена је 1982. у Загребу. Завршила је Шесту београдску гимназију, као добитник Вукове дипломе, а потом основне и магистарске студије на Филозофском факултету у Београду, на Одељењу за социологију. Дипломирала је 2005. године, са просечном оценом 9,68. Магистарске студије завршила је 2009 године, са просечном оценом 9, одбранивши тезу „Ставови младих друштвено-политички ангажованих интелектуалаца о националном питању“.

Носилац је дипломе Филозофског факултета за најбољег студента завршне године социологије. Током магистарских студија била је стипендисткиња Министарства за науку и технолошки развој.

##### **1.2. Радно искуство**

Била је сарадница у настави на Одељењу за социологију Филозофског факултета у Београду школске 2005/ 06 године. Од 2011. запослена је на Институту за филозофију и друштвену теорију као истраживач-сарадник.

##### **1.3. Истраживачко искуство**

Истраживач/ консултант на пројекту Института економских наука у Београду „Успостављање дијалога између заједнице истраживача и доносилаца одлука у области друштвених наука у Србији“. Пројекат финансиран од РРПП 2014/ 2016

Истраживач/ консултант на Пројекту Филозофског факултета у Београду – истраживачки рад са изразом извештаја о животу Рома, 2014

Истраживач/ консултант на пројекту „Животна средина у омладинској политици у Србији“ Европског омладинског центра. Пројекат финансиран у оквиру SENSE програма Регионалног центра за животну средину, 2013/ 2014

Истраживач на пројекту „Gender Familiarization in Serbia“ Центра за етику, право и примењену филозофију. Пројект финансиран у оквиру Фонда амбасаде Краљевине Норвешке у Београду, 2013/ 2014.

Истраживач на пројекту „Gender perspectives in family socialization“ Центра за етику, право и примењену филозофију. Пројект финансиран у оквиру РППП програма, 2012.

Истраживач на пројекту „International review of national youth policy in Belgium“ при Савету Европе, 2011.

Консултант на пројекту „Истраживање лица у опасности остајања без држављанства, при УНХЦР, 2011.

Консултант на пројекту „Процена потреба интерно расељених лица у Србији“, при УНХЦР, 2010/ 2011.

Истраживач на пројекту „Western Balkan Countries and the EU: Reciprocal Perceptions, Expectations and Skepticism“ у сарадњи ИФДТ и Commission for Comparative Media and Communication Studies при Аустријској академији наука, 2010/ 2011.

Консултант за израду стратегије на пројекту „Developing European Youth Card Strategy in Serbia“, при ЕУРО26 организацији, пројект финансиран од Делегације ЕУ у Србији, 2010/ 2011.

Консултант за политичку и културну укљученост на изради „Human Development Report 2010“ за Србију, при УНДП, 2009/ 2010.

Истраживач стипендиста на пројекту „Регионални и европски аспекти интегративних процеса у Србији: цивилизацијске претпоставке, стварност и изгледи за будућност“, Института за филозофију и друштвену теорију у Београду, 2009/ 2010.

Млађи истраживач на пројекту „Spinning out of Control“, при Институту за Филозофију и друштвену теорију. Рад на теми: „From Brotherhood and Unity to European Unity of Differences“, 2006/ 2008.

Истраживач стипендиста на пројекту „Друштвени актери и друштвене промене у Србији 1990-2010 при Институту за социолошка истраживања Филозофског факултета у Београду, 2006/ 2008.

#### 1.4. Научни скупови и конференције

Конференција „1st Young Scientists Forum on Central and South East Europe“, 2008.

Конференција „3rd Annual SEERC Doctoral Conference 2008“, организовао South-East European Research Centre.

„Међународна конференција о дознакама“, организатор Народна банка Србије и Државни секретаријат за економске послове Швајцарске, 2007.

„Дефинисање стратегије за омладинско лобирање“, организатор Центар за истраживања и политику Македоније, 2007.

„West Balkan Science Day“, организатори Универзитет у Бечу, Аустријска агенција за промоцију истраживања, WUS Austrija и SEE – ERA. NET, 2006.

## 1.5. Библиографија

### 1.5.1 Књиге:

Газела Пудар Драшко, Јелена Михаиловић, *Животна средина у омладинској политици: где смо сада?*, Belgrade: Европски омладински центар, 2013.

Gazela Pudar, Leena Suurpää, Howard Williamson, Manfred Zentner, *Youth policy in Belgium*, Strasburg: Council of Europe, 2013.

Слободан Цвејић, Марија Бабовић, Газела Пудар, *Студија о хуманом развоју – Србија 2010: извори и исходи социјалног искључивања*, Београд: УНДП, 2011.

### 1.5.2. Чланци и текстови у часописима и зборницима:

Romy Wohler, Sanela Hodžić, Gazela Pudar, Petar Sekloca, „EU Accession, crimes and sport: the thematic frame of reciprocal perceptions between Western Balkan countries and EU“. In: Scheck (Ed.) *Changing Identities in South Eastern Europe: Between Europeanisation, Globalisation, Regionalisation and Nationalism*, Vienna: Center for Social Innovation, 2012:46-67.

Jelena Ćeriman, Sanja Milutinović Bojanić, Gazela Pudar, „Serbia at Crossroads. Gender Inclusiveness in Higher Education: Real or just Wishful Thinking?“, In: Grunberg (Ed.) *From Gender Studies to gender IN Studies Case Studies on Gender-Inclusive Curriculum in Higher Education*, Bucharest, UNESCO – Cepes, 2011:185-210.

Jovo Bakić, Gazela Pudar, „The Yugoslav Succession Wars and the War for Symbolic Hegemony“. In: P. Kolsto, *Media Discourse and the Yugoslav Conflicts*, Farnham: Ashgate Publishing, 2009:105-128.

„Young engaged experts and national question“, *Der Donauraum*, 2009: 237-248.

„The national question and young engaged experts“, In: U. Paraskasis, Lunski (eds) *Infusing Research and Knowledge in South-East Europe – Proceedings of the 3rd Annual SEERC Doctoral Conference*, Thessaloniki: South-East European Research Centre, 2008: 278-290.

Јово Бакић, Газела Пудар, „Ратови за југословенско наслеђе и рат за симболичку хегемонију“. У: Гордана Ђерић (прир.), *Интима јавности*,

Београд: Институт за филозофију и друштвену теорију, Фабрика књига, 2008: 249-279.

Дисертација под насловом *Друштвено – политички утицајни интелектуалци и њихово схватање националног у Србији након 2000. године* написана је на 222 стране. Уз насловну страну, страну са подацима о комисији, апстрактима и биографијом број страна је 226. Дисертација је опремљена списком испитаника, коришћеним упитником и библиографијом (179 цитираних референци).

## **2. Предмет и циљ дисертације:**

Предмет истраживања докторске дисертације мр Газеле Пудар Драшко је повезивање истраживања ангажованих интелектуалаца у данашњој Србији са истраживањем њиховог односа према питањима националног и националних односа, уз обухват релевантних варијетета ових односа.

Два основна истраживачка циља дисертације била су „откривање“ ко су друштвено-политички утицајни интелектуалци данас и које су њихове социолошки релевантне особине, као и како ти интелектуалци сада перципирају различите аспекте „схватања националног“.

Основни скуп је формиран преко индекса имена који поседује Медијска архива Ебарт у раздобљу од 2003. до 2009. године. Од 6228 имена у Индексу елиминисањем оних који немају објављене радове или позиције на универзитетима или у научним и културним институцијама дошло се до ужег списка од 819 имена. Даљи корак при одређивању релевантних интелектуалаца односио се на њихово појављивање у медијима. Преко 100 пута се у медијима појавило 172 интелектуалаца са основног скупа. У планирани узорак ушло је 60 интелектуалаца са врха овог списка. Учешће у истраживању прихватило је њих двадесет двоје.

Поменути општи циљеви конкретизовани су у овој дисертацији кроз следеће изведене циљеве:

Дисертација је требало да покаже како наши испитани најутицајнији интелектуалци сагледавају етничке и националне појаве и какав им смисао и значај придају.

Потом, требало је показати како поједине подгрупе испитаника, откривене у самом истраживању, виде постојеће стање различитих аспеката властите, српске нације, њених постигнућа, проблема, остварених и неостварених шанси.

Затим, у циљеве је улазило систематско испитивање схватања испитаних интелектуалаца о пожељном стању српске нације и начинима његовог постизања.

Требало је установити с којег аспекта се критикује постојеће стање и ко се сматра одговорним за њега; ко би од личности, установа и већих група у становништву

требало да буде носилац промена које би испитаници одредили као пожељне; постоје ли испитаници који су задовољни постојећим стањем на овом пољу и због чега; који аспекти националног су најчешћи предмет њихове критике и зашто; постоје ли испитаници који своју критику заснивају на извесним општим, заједничким интересима и како те интересе образлажу; чији су то интереси, односно ко се види као носилац остваривања интереса и коме они одговарају.

Одређивање циљева истраживања било је објективно отежано одсуством развијених теоријских становишта која би могла да усмеравају проучавање. Ово је, с друге стране, представљало шансу за самостално истраживачко постигнуће кандидаткиње, преко откривања неочекиваних сазнања (serendipities), искуствених уопштавања и самосталнијег доприноса теоријском познавању основне теме него у већини друштвено-научних истраживања.

### **3. Основне хипотезе истраживања:**

На плану развијања хипотетичког оквира колегиница Пудар Драшко претпоставља да друштвено-политички утицај омогућује интелектуалцима да своја схватања националног наметну, односно омогућава да се њихова схватања инкорпоришу у националне идеологије. С друге стране, само социо-културно „тржиште идеја“, одређено стварним особинама друштва, у великој мери одређује садржај интелектуалне понуде. У том смислу, било је потребно проучити какав је однос између ових чинилаца њиховог утицаја и схватања националног.

У питању је докторски рад изразито хеуристичког карактера. С обзиром на постојећу несагласност о кључним теоријским питањима на подручју којим се бави дисертација, хеуристички и експлораторни карактер рада искључивао је претходно експлицирање хипотеза које би се могле емпиријски проверавати.

### **4. Кратак опис садржаја дисертације:**

Докторска дисертација садржи шест глава, као и Прилоге који садрже листу учесника (испитаника) у истраживању, упитник насловљен «Интелектуалци и национално након 2000» и биографију кандидаткиње.

У уводној глави је дато образложење предмета дисертације. Образложен је сам проблем и изложени су циљеви истраживања.

Друга глава, „Интелектуалци и друштвено-политички утицај», садржи теоријско разматрање питања настанка интелектуалаца, као у основи модерне појаве, затим различита њихова одређења, њихове особине, питања друштвеног контекста интелектуалног ангажмана и експликацију властитог теоријског становишта. Разматрана су схватања најутицајнијих аутора такозване социологије интелектуалаца, попут Манхајма, Грамшија, Фукоа, Баумана и Дарендорфа, а кандидаткиња посебан значај придаје схватању Стефана Колинија.

У трећој глави „Интелектуалци и национално“ мр Газела Пудар Драшко смешта основни проблем свога истраживања у историјски контекст времена које проучава (прва деценија двадесет првог века).

Четврта глава садржи представљање примењеног методског решења (разговора као најактивнијег истраживачког поступка у друштвеним наукама) и даје детаљан опис планирања и реализације узорка.

У петој глави се излажу резултати студије, па она и носи тај наслов. Приказани су искуствено обиље и разноврсност схватања испитаника о улози интелектуалаца (политички ангажованих, пре свега научних, стваралаца) уопште и у Србији у наше време, погледи интелектуалаца на унутрашње поделе у оквиру проучаване групе, њихово повезивање са схватањем националног, али и са односом према структуралним променама друштва Србије; детаљно је описано како наши водећи интелектуалци различитих опредељења виде садашње стање српске нације, пожељне правце њеног развоја, препреке које се у том смислу указују, као и заговоране начине превазилажења ових препрека. Ова интерпретација све време је праћена иманентном критиком и контекстуализацијом којима ауторка истовремено задржава неопходну сазнајну дистанцу, али, захваљујући томе што користи искуствено богату и веома садржајну грађу у њеном квалитативном облику, она успева да изврши дискурс анализу схватања својих испитаника. Разматрања различитих погледа испитаника на национализам и међунационалне односе у Србији представљају додатну вредност овог поглавља и целог предузетог истраживања.

У шестој, закључној, глави, мр Газела Пудар Драшко изводи емпиријски поткрепљене закључке који показују да не само што интелектуалци утичу на публику, него и да публика „бира“ јавно експониране интелектуалце на основу одређених структурално условљених преференција. Тиме дисертација добија јаче социолошко заснивање. Ауторка запажа апатију и пасивност интелектуалаца свих опредељења у Србији на крају прве деценије двадесет првог века и повезује је са дуготрајним продуженим раздобљем чекања на пожељни облик капитализма; одсуство утопијског и алтернативног садржаја у схватањима испитаних интелектуалаца она повезује са одсуством страха од левице и са неуспехом различитих националних пројеката у претходне две деценије.

На мезо нивоу овакав став проучаваних интелектуалаца објашњив је њиховим увидом да се политичка ангажованост у Србији све више одвија унутар интересних зона, не само у политичким странкама него и у грађанским организацијама и покретима, и да саме околности присиљавају интелектуалце на инструментализовано (уместо на етички одговорно) јавно друштвено делање, или на резигнирано повлачење. Мр Пудар Драшко показује значај економског стања друштва као огромне препреке истрајавању интелектуалног (дакле, јавног) ангажмана. Она убедљиво аргументује да је одсуство озбиљнијег искорака из постојећих теоријског оквира (при артикулисању ставова интелектуалаца према националном, али и у укупном њиховом мисаоном раду) одлика не само наше, него и глобалне интелектуалне „заједнице“. Закључује да „криза система, која је присутна већ седам година, још није довела до формулисања нове идеолошке парадигме, која би се прихватила као реална алтернатива постјећој, и на теоријском и на практичном друштвеном плану“ . (стр. 195)

## 5. Остварени резултати и научни допринос дисертације:

Уочена криза вредности и апатија међу интелектуалцима свих опредељења у Србији, представљају најзанимљивији, искуствено вишеструко потврђен налаз истраживања које је предузела мр Пудар Драшко. Овоме не противречи њен закључак да је „у перцепцијама интелектуалаца национално од великог значаја и након промена 2000. године. Национално се оцењује као присутно у јавности, у дискурсу, а и доминантне поделе интелектуалаца иду линијом националног. (...) Истиче се пренаглашеност националног идентитета, који само прати пренаглашеност националног у друштву прве деценије двадесет првог века.“ (стр. 196) Ауторка меандрирано и до у детаље показује везу између односа према национализму и става према обновљеном капитализму; њена дисертација ни у свом закључном делу не губи своје чврсто социолошко упориште.

Непосредни допринос дисертације је и у томе што је њена ауторка, уз остало, својим истраживањем створила основу за даља проучавања схватања наших међусобно врло различито опредељених интелектуалаца према националном.

## 6. Закључак:

Закључујемо да је дисертација мр Газеле Пудар Драшко *Друштвено-политички утицајни интелектуалци и њихово схватање националног у Србији након 2000. године* урађена у свему према одобреној пријави, да је оригинално и самостално научно дело и да су се стекли услови за њену јавну одбрану.

У Београду, 2. новембра 2015. године

## Чланови комисије:

др Владимир Илић, редовни професор, ментор

др Ђорђе Павићевић, ванредни професор на Факултету политичких наука

др Јово Бакић, доцент